

ACC. N:R. 2506

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: SKÅNE

Upptecknat av: Ernst Andersson

Härad: FRÖSTA

Adress: _____

Socken: HOLMBY

Berättat av: KARINA ANDERSSON

Uppteckningsår: 1929

Född år _____ i HOLMBY

Uppteckningen rör Se. REG.

Sid. 35-36

36 Sid

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

2506

FOLKMINNEN

INSAMLADE

I SYDÖSTRA DELEN AV

FROSTA H:D, SKÅNE

(HUVUDSAKLIGEN HOLMBY, HAM-
MARLUNDA OCH HARLÖSA SOCKNAR)

UNDER

SOMMAREN 1929
AV

Ernst Andersson.

Upptecknat efter
Karna Andersson
Holmby.

av

Ernst Andersson

Sommaren 1929.

34 sid.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Landskap: *Skåne* Socken: *Holmby*

Fullständigt namn: *Karna Andersson f. Mäns dotter*

Född den *4 jan.* år *1853* på _____
(gård eller by)

i *Skeglinge, Skåne*
(socken och landskap)

Yrke: *F. lantbrukarehustru* Bisyssla: _____

Bosatt å följande platser: *Skeglinge 1853-56*
Holmby 1856-
(socken, landskap, tid)

Bor nu *Holmbytorp nr: 1, Holmby*
(gård eller by jämte postadress)

Faderns namn: _____ född *1821*

Moderns namn: _____ född _____

Sedan huru länge är släkten känd: a) fädernet? _____ b) mödernet? _____

Närmare upplysningar om släkten: _____
(t. ex. inflyttning, yrken m. m.)

Sagesmannens barndom: _____
(el. upptecknarens) (syssetsättning, syskon)

skolgång _____

Läsning:

(böcker, tidningar m. m.)

Resor:

Har sagesmannen sina hägkomster efter vissa personer? Vilka?

(el. upptecknaren)

Deltagande i föreningslivet:

Förtroendeuppdrag:

Övriga upplysningar:

Död den

(år och dag)

Dessa uppgifter ha insänts av:

Flyinge

Ant. av

E. Gust Anderson

(namn och fullständig adress)

år 1930

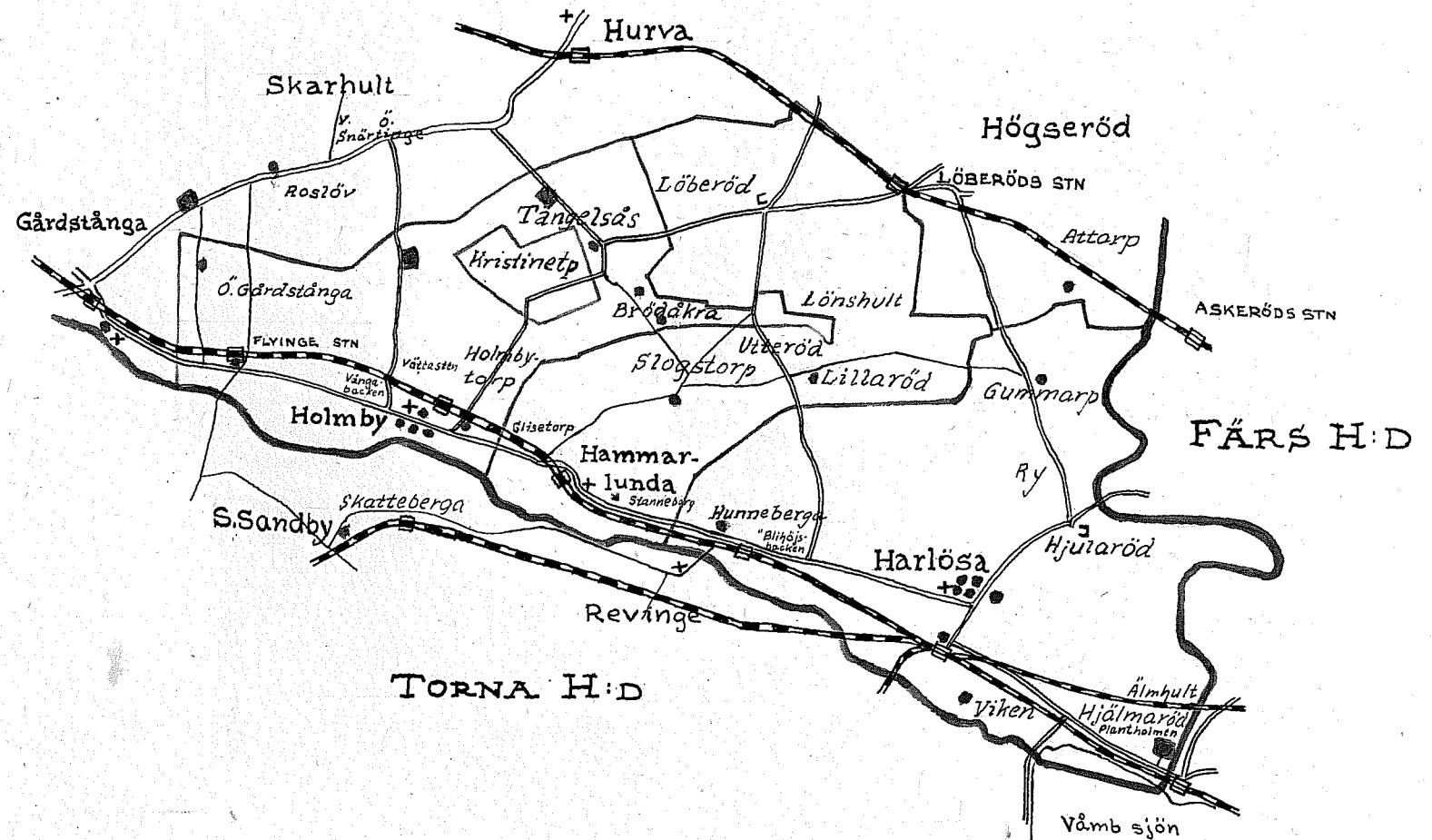
Över naturliga väsen

Rarna Andersson, Holmby

KARTA
ÖVER
SYDÖSTRA HÖRNET
AV
FROSTA HÄRAD.

2506
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

- uppmätt byggnad
● sagesmans bostad

Skane
Frösta
Holmby
mms. 1929

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

mms. av Ernst Andersson
Ber. av Rana Andersson
2506 i Holmby

1

Vättesten i Holmby

Vättesten i Holmby

(jätttekast)

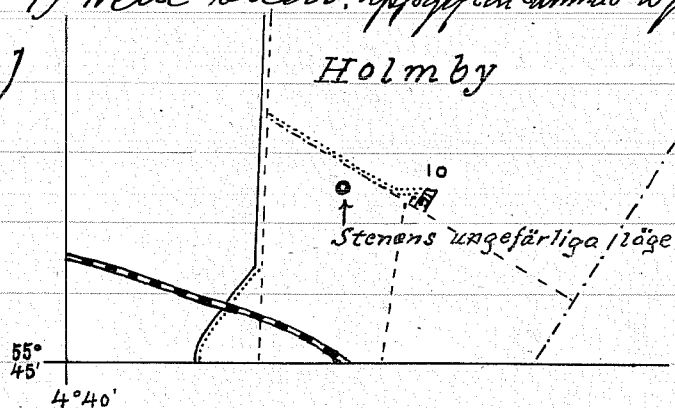
På Johan Nils ägor på
Holmby nr. 3 ligger en stor sten, som
de gamle kallade för Vättesten. Jätten
i Bonete-Klint skall ha kastat den
mot Holmby kyrka, men på kom den för
långt mot norr, så att den ej träffade kyrkan.
Runt stenen finns märken efter "håse-
bänmed", i vilket stenen kastades.

Hälften av stenen är nu bortsprängd och
man berättar att man härifrån bortfört
ett 30-tal lass sten.

[Se foto! På bilden synes en svag för-
se m. 2865 i bildarkivet!]

djuporring överst på stenen; det är märket efter
"härebänne". I bakgrunden skymtar man
konturerna av Holmby kyrka och där bakom
höjderna vid Rorrelle-klint.

Angående stens läge se Ekstr. karta över
Malmörhus län, Löberödsbladet. Stenen är belägen
omg. 100 m. söder om vägen till gården med beteckningen
10. Jfr län. Runt. XIII:2, sid. 249: "Holmbys lög". Här anmärks fins
nas 4) "Wette steen". Uppgiften lämnad 1691 av Espelunds kyrkoko.
[Holmby]

Jöns Andersson och skogsman

Jöns Andersson och
skogsman.

En man i Brödåkra
(Halmby S:n), Jöns Andersson, hade kommit
ut för skogsman. En gång hade han
varit ute i skogen och då fick han påb-
skap med henne. Sen lät hon honom
aldrig vara i fred, utan stod utanför fön-
stret och kallade på honom. Han ville
gå ut, när hon kallade, men folket i stugan
hindrade honom. Till sist kom hon
in till honom. Man kunde inte se
hennes, men man hörde hur hon sjöng
och skrek. Hon sjöng: "Värva rånarna
och slå tjuvarnans och låta skället gå

rätt." Hon sjöng och skrek, så att man
blev yr i huvudet. Till slut
måste man ha bud efter prästen.
Om det var han som hjälpte eller det var
någons annan, det vet jag inte, men
Joens Andersson blev i alla fall fri från
skovsmannen sin sist. Jag kommer
ihåg, att när jag var "glutth", såg jag Joens
Andersson ett par gånger.

Kyrkogrimen: Holmby

Äro gammalt folk i
Holmby, som vi hade vår mat hos, när vi
gick i skolan, berättade, att när det hade
åskat och åskan var slut så gick
folk ut för att se på vädret, kunde man
höra, hur det vrålade uppe i kyrktornet
som när en kalv bölar. Det hördes som
om han "pya" sig. Det var kyrkogrim-
men. Därför sa man, att kyrkogrim-
men i Holmby var en kalv.

Kyrkogrimen:

Holmby

Holmby, Frösta, Sk.

2506

Ernst Andersson 1929

Karna Andersson

f. i Holmby

6

Goemisse

Goemisse

Man talade om att på
ett ställe hade Goemisse dragit dit myddet,
både säd och annat. Var kväll skulle
pojken sätta ut till korren, vad de
gjältra haft till kvällsmat. När han
kom för att få sin mat, såg han ut
som en hund. En kväll, när man haft
gröt och mjölk till kvällsmat tyckte
pojken, att det var för gott åt Goemisse.
och tog och åt upp maten själv och
åbakade sig i karst i stället.

Sätta ut mat till

Goemisse

utseende

Äta goemisse

Goemisse "rya" sig sen och på:
"Ja" har vad 18 mil och drädd did

2506

18 lass ~~ä~~ ändå får jag en lott
den kvättesmad."

7

Gastabloss

Gastabloss såg man ofta
förr. Man så, att det var lantmätare, som
nått fel och sen, när de var döda, fick
måta om. Särskilt vid Glimstorp härrö
(mellan Holmby och Hammarlunda byar) kunde
man se hur gastablossar sprang.

Min ^{far} hjänte hos prosten Carallin
i Borlanda. En gång, när han körd för
prosten som varit ute på kyr, var det
mörkt när man körd hem. När de kom
till "Vångabacken" vid Holmby (en
backe strax väster om bäcken, som
flyter väster om Holmby kyrka)

Gastabloss

Lantmätare som mått fe.

Gastablosser vid Vånga-
backen

Såg de en hop gastabloss dra över vägen.
De såg ut som folk, som bar lyktor. Dess-
utom hade de en lång kedja med pig.
Prösten tog fatt i hörmarna som tecken
på att man skulle stanna, till gasta-
blossens dragit förbi. När de gick över vä-
gen, fryste hästarna. Lyktorerna kom
ifrån norr och när de kommit över vä-
gen, satte de i väg med en väldig fart och
försvann i ån. När prästen kom hem
närmande han ingenting om saken, utan
sa bara: "Hästarna får inget vatten i
kväll."

Skeed
Frosta
Holmby
1918. 12. 29

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

2506

Myt Karl Frosten
Ber. Anna Andersson
Holmby

10

Ljusen i Skeglinge kyrka

Ljusen i Skeglinge kja

På 1860-talet ville
borhundaborna riva Skeglinge kyrka (Frosta
h: 8). Men skeglingarna ville ha sin kyrka
 kvar. Där var kvi i flera år. Vid denna
tid skulle man för en kvinn följa en
"främmad" hem. De såg då, att där
var ljus i kyrkan. De trodde att
där var ljus och därför gick de bort till
kyrkan. De såg då, att en väldig massa
ljus var tända därinne. Där stod ljus i
länga rader både på altaret och i fruntren.
Det var bara ljuslöggar utan både ljus och
stakar. Inga människor syntes där

inne i kyrkan, utan den var alldeles tom.

Där var på gus därinne, sa man, att man skulle kunnat se en knappnål på golvet. Man gick till prästen och talade om vad man sett, men han vågade inte gå dit. Det var inte Cavallin som var präst längre. Man sa, att om det varit Cavallin, hade han nog vågat gå dit.

Detta såg man flera gånger och var kallt under en tid på efterhösten. Man trodde att det var för att man låg och kände om kyrkan och borlunda viela ha mer den.

Kyrkan i Skogling blev också ner rivet (1869) och Skoglingarna på härefter gå till Borlunda kyrka.

Varsel.

När min man varit

oftan nyfäkt, har jag ibland hört någon
som kom in. Lite efter kom han. Jag
har aldrig gått och öppnat, när jag
hört något sådant ljud, för det kunde
man kanske ha mer or.

Varsel

Ankomstvarsel

Imorra det brände vid Glisetorp
(medellan Holmby och Hammarhunda), såg töcke-
mannen att det litet som såg ut som om gä-
den brände.

Brandvarsel

Om man hörde att någon kom från
sin dörr och stannade där, och där då inte
fanns någon utanför, betydde det att någon

Dödsvarsel

skulle dö.

Väderleksmärken.

Väderleksmärken

Drömmer man om döda, betyder det
"böst", brukade min mor säga.

När solen går i "säck" (i moln), så
den går ner, blir det regn sån efter.

Dödsvarsel

När vi hade Holmby n:r 8,
hände det en kväle, när jag hade varit och
mjölkat och stod ^{ute} förmed spännen, så
jag såg en vit häst springa ut genom
porten. Jag trodde det var vår egen
häst och jag skyndade mig in och
frågade prägen, om den vita mårren var
i stallen. "Ja, så har hon stått hela ti-
den." Jag tror det var varsel. För året
efter hade vi en påg som dog. Han var
så glad i den vita mårren och han
hördes henne alltid. Och den vita hästen, jag
såg, var så lik henne.

Dödsvarsel

Häxorna i Roslöv

Tre käringar i Roslöv

(Gårdslänga s:n) misstänktes för att vara
häxor och öva svartkonst. En man, Hans
Olsson, hade fått reda på att de skulle ses
i Blåkulla. En skärtors^{morgon, innan salen gick upp}dag klädde han
sig rent naken och sprang vissa gånger upp
på byggringen. Då såg han också de tre
kärningarna från Roslöv, när de for till Blå-
kulla. Han skrek till dem, att de skulle
komma i kyrkan i Gårdslänga långfredag
och att de skulle ta och mjölka bytjuren.
Långfredag gick Hans Olsson i kyrkan och så
såg han de tre kvinnorna komma

Häxorna i Roslöv.

Hur man kan se häxor

skärtorsdag

Häxorna gå i kyrkan
långfredag

in med lyttor på huvudet. Han tyckte
det var så herligt att se, så han ville att
någon annan också skulle få se det.

Han trampade då den som satt vid sidan
som horron i kyrkbänken på höjra foten.

Då kunde han också se det. Men denne
kunde inte tåga utan berättade för andra.

På sätt fick kvinnorna också reda på
det. De blev då arga på Hans blönn och

lade ut månting för horron, som han
konstade gå över. Han fick då sådant

värk, att han blev alldeles itubunden i
kroppen. Hans blönn blev borta, när
jag gick i skolan.

Häxa värk på folk

Koholmamannen

Koholmamannen.

Koholmamannen, som
bodde ovanom Röstänga, var det många
som läste.

En gång hände det att drängen, som hette Skatta tillvätta gjungods
hos min farbror, Nils Svensson, i Skeglinge
hade fått ut sin lön, och när han ute en
dag, hade någon passat på att ta lön.
Han tog då till Koholmamannen. När
drängen sagt sitt ärende, sa mannen:
"I morgon, när du kommer upp, ligger
en hundrakronessedel utanför dörren
och en "blas" (jörkläs) ovanpå. Detta
hände också. På morgonen, när han kom

nt, låg kumdrakronespädeli där. De andra
pojängarna hade snarare inte kunnat
skaffa till rättan igen.

Från Hans Nilsson hade man en gång
stulit ett par hästar. Hans Nilsson for då
till Kholmamannen. När han kom in till
denne, så fick han både reda på hur långt
var på de hästarna, han köide med — fast
Kholmamannen aldrig sett dem — och var
de stulna hästarna vore.

En man tänkte en gång stjåla ett häd
från Kholmamannen. Men när ^{han} lyft rykan
för att hugga ner hädet, kunde han inte
få armen, utan ^{fick} stå och hålla rykan i väcket,
till Kholmamannen så, att han kunde
se honom.

Kraftigsta björ

Holmby, J. H.

2506

19

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Varulven

Varulven

Man talade om, att
varulven höll till vid Kristinestorp.
Den sprang omkring där i parken. Han
såg ut som en svart hund och hade
röda ögon och sprang på tre ben. På
gården fanns inte någon svart hund, så
det kunde inte vara den man såg.
Det var särskilt havande kvinnor, som
varulven angrep.

Skatten i Skarhult

Skatten i Skarhult

Min mormor, som var
född i Skarhult berättade, att i källaren på
Skarhults slott skulle ligga en skatt för
varad i en kista. Men hörra låg på skat-
ten och vaktade den.

Holmby kyrkas forna läge

Man trodde, att Holmby kyrka hade legat i Tängelsträs för. Stora stener, som hade varit gravstenar, skulle ha förslet härifrån ner till Holmby. Man berättade att man i Tängelsträs hade träffat på en kyrkogård. När man dikade, hade man hittat rester av likkistor.

Holmby kyrkas fornaläge

Holmby kyrkklockaHolmby kyrkklocka

När Holmby kyrkklocka

gjöts, tog gesällen sin lade för mycket silver i malmen. Därför fick den så högt ljud att den hörides ända till Köpenhamn. Då tog mästaren sin för lit och mördade gesällen. På det stället, där han mördades, skall ha stått en sten.

(För sägner om Hartösa klocka, berättade av Bengt Jönsson, Hartösa, Jönis Cedergren, Skogstorp, Hammarlundas s:n, Lindkvist, Planteholmen, Hartösa s:n, m. fl.)

Klockan i Skarhult som sänkts av trollen.

Klockan i Skarhult,

En kyrkklocka, som Liu-

som sänkts av trollen.

höit Skarhults kyrka, säges vara sänkt
i Bråån. Lörmen klockan blev invigd, des.
döpt, stog trollen och pänkte den i ån.

Man hade sökt att få den upp igen men
misslyckats. Man fick den ändå upp till
dattensbrynet, men där kunde man inte
lyfta den högre.

Hammarlunda kyrka.

Hammarlunda kyrka

Midsommaraften

brukade man gå runt Hammarlunda kyrka för att på bot för sjukdomar. Jag var där en gång för ungefär sextio år sen. Då var där folk som på en marknad. Utanför kyrkan höll flera skjutsor med folk, som kommit långväga ifrån. Den som sökte bot skulle gå nio gånger runt kyrkan. Man började att gå i kvälbringlar, sedan solen gått ner och det ringt i kyrkan. Först gick man tre gånger rätt, så tre gånger "aved" och sist tre gånger rätt. Självr skulle man

Botar sjukdomar

inte räkna gångerna, utan man skulle
ha med sig en person, som räknade
och som gjorde tecken, när man skulle
vända och sluta. Man vände vid
kyrktrappan. Var gång man gjorde detta
föll man på knä på trappan och bad
kyrt en bön till Sita Anna — Häm.
Marlunda kyrka kallades för Sita Anna.

En bön som jag hört följande:

God kväll, Sita Anna!
Jag beder dig så gärna,
I kväll är jag din gäst,
Kom, hela detta fläck!

Om man löste mer, vet jag inte.
Såsom man gick därifrån skulle man offra
åt kyrkan. När jag var där, hade man ställt
ut en "stock" (fattigstock) vid kyrkporten,

nu där hade man pengarna.

Källan i Bränehagen i Löberöd

Vid mossen vid "Bräja-

haven" (Bränehagen, Anna Brähe, † 1635,
kallas av folket för "Anna Bräja" / i Löberöd
låg en källa. När vi var små och ville dricka
ur källan, blev vi varnade för detta, för där
had Anna Brähe ridit ryggen av ett föt,
så man

Källan i Bränehagen
i Löberöd.

Lappskott.

En påg i Hammar-
bynda hörde man tog av lappskott. Folket
var ute och högg påg och pågen gick och
lekta. Då hörde man en skott och så
hörde man pågen dö. Då kroppen fanns inga
märken efter något skott. Ingen av de
andra blev skadade.

Lappskott

Möllarekvinnan i Skeglinge.

"Möllarekvinnan" i Skeglinge

Då man gick igen. Hennes man hade en mälla
i Skeglinge, som Nordström sedan hade.

Barnmorskan i Rönneby passade henne,
när hon var sjuk. Kvinnan låg och drogs

med döden, men kunde inte dö, förrän
hon bekant sitt brott. En natt, när

klockan slog tolv, slutade inte klockan
att slå, utan fortsatte som den slagit tolv

slag. Barnmorskan Föy då ett ljus och
gick bort och lyfte på klockan. Hon
såg då, att visarna gick runt ^{baklänges} med väldig
fart, ända till timvisaren gått runt

Möllarekvinnan i Skeg-

linge

sår igen

Hennes död

ett varv och stod på solv igen. Då
slutade klockan också att slå.

Sen kunde kvinnan tala. Det
hade hon inte kunnat på flera dagar.
Hon bekände då, att hon förgett sin
man och två barn. När hon dött var
barnmorskan så rädd, att hon ej vågade släcka
åtta gick genast hem och kallade på sin
man. Det var samma barnmorska,
som var till värd, när jag blev född.

Möllare From, som hade en mölla
stax intill, berättade, att han sett möllare-
kvinnan gå igen. Han hade mött henne
på stora vägen mellan Vidarp och Gård-
slånga. Han tyckte då, att han såg något
nt.

Nordströms mölla är nu flyttad till närheten av Lund.

Går igen

Offra i källor midsommarafton.

På Nils Bengtssons "ölan"

på Holmby nr 15 fanns för en källa, där
man brukade offra midsommarafton. Man
berättade, att när man plockade upp den en gång,
fanns man en hel del pengar på botten.

Offra i källor mid-
sommarafton

Byordningen i Skeglinge

Byordningen i Skeglinge

I Skeglinge hade man
ett byahorn av horn. Det var böjt och
beslaget. I båda ändarna fäst en länk.

Byahorn

På eftertrösten bytte
man om älderman.

Älderman

Byns papper och handlingar för-
varades i en särskild låda, som älderman
nådde hand om

Byns handlingar

Äldermansinstitutionen: Holmbytorp

Äldermansinstitutionen

I Holmby^{-torp} hade man i Holmbytorp.

Älderman ända till för en 80 år sen.

På Äldermansgillet, som höll på efter- Äldermansgille-
hösten, lytte man om älderman.

Kannarna som rankallades genom att
skickade omkring en pepparlagg, på
vilken står skriven en inbjudan.

Gillet hölls av den avgående äldermannen.

Man kom tillsammans på eftermiddagen
och då gjordes först påkenokapsarna upp -

ja, alla först gjordes naturligtvis på kaffe.

De fick var och en betala sina "utlägg".

Vad det var för några, vet jag inte säkert,

men jag tror att man bl. a. skulle betala
sin hällskjuts. Sen påenskapserna
som uppgjorda råkades mat, kaffe
och tody.

I Holmbygårds inte hade man
inget byahorn. Har det var i Holmby
och jag inte.

Folkminnen upptecknade efter Nanna Andersson, Holmby.

våtesten i Holmby.

Jöns Andersson och skogsman.

Kyrkogrimmen i Holmby.

Boemisse.

Gästablöss.

Ljusen i Skeglinge kyrka.

Varsel.

Böds varsel.

Häxorna i Roskr.

Holmmanmannen

Varulven

Skatten i Skarhult

Holmby kyrkas forna läge

Holmby kyrk klocka

Klockan i Skarhult, som färdats av bollen

Hammarlunda kyrka

Källan i Orshagen i Löberöd.

Tappskott.

Mållarekvinnan i Skeglinge.

Offra i Källos midnattsmaraton.

Byordningen i Skeglinge.

Äldermansinstitutionen i Hakebytorp.